

原語論壇

編按

民族的神話傳說，與民族語言息息相關，透過各族的口傳故事，可以表現民族語言裡的深層文化。

本期探討民族對於自然事物的認知，如何表現在本族語言的詞彙上。之所以會有如此的討論，係因在編寫九階族語教材的第二階第九課之際，我們發現某些族對於「彩虹」一詞的表達，並非一個單純詞即可，而必須使用兩到三個詞組成的片語，而且是傳統詞而非新造詞，例如阿美語和德克達雅語。因此，本期特別邀稿兩篇，第一篇由海岸阿美語編寫組主編陳金龍執筆，以漢語底稿編譯族語版本，當然，故事本身是阿美族的，僅是沒出現過族語版；第二篇為德克達雅語編寫組主編曾瑞琳以族語口述，並有漢語翻譯。兩篇都呈現出「彩虹」一詞在該族裡的文化象徵。

Tilo ni Idek a lalengawan a sowal no Pangcah

阿美語彩虹的由來

アミ語 虹の由来

The Origin of Rainbow in 'Amis

陳金龍 政大版九年一貫族語教材
海岸阿美語編寫組 主編

Itini i kimad no Pangcah, adihay ko masamamaanay, pakayni i no pina'orip, ira ko mikadkaday to piserayanay, ira ko midoydoyay to lilengawan no tamdamdaw. Itini kita a mafana' tona faloco'an ato serangawan no kasaniyarō', anini itini kako a pasalong a pasowal to nikafana'an ako to pakayniay 「O tilo/tarakar ni Idek」 sanay a kimad.

O Kawas to ci Idek i kakarayan, awaay ko kihar nira, saromi'mi'ad sa miarawaw、paatingid a misalama, i:ra ko cecay a romi'ad, kafahalan sa mawanik no waay nira ko kasakadikadit, pakanengneng cingra to i hekalay maro'ay i lotok a Pangcah, sa ciriko' sa o makamiday. Ma'icang ko lakelal away ko nanom no 'alo, pinaloma maemin mafa'il tata'ak ko kedal, o finawlan mililid to sapato'aya tayra i lotok mipa'orad. Oya 'olic a radiw, tadararoman a tengilen.

Aya kini, awa ko kadika:dit i kakarayan, caay ko mamatefad ko 'orad, liliden ita ko sapato'aya, tayni kita i lotok misalisin mita'ong to Kawas, nanay macada ita ko katefad no 'orad saan.

Manengneng haca ni Idek ko kacedas no 'alo, maemin makari'ang ko omaomahan, o fa'inayan no niyarō' mitatoy to namal mitarang to kasenger no tawiswisan no loma', nanay ma'icang to ko naikoran no 'orad.

阿美族的神話故事，題材非常廣泛，涉及許多物象，有的探究大自然的奧秘；有的追溯人類起源等等反應當時的社會情緒及文化思考。本期讓我談談阿美族「彩虹」及其故事。

Idek是天上的神仙，他無憂無慮，每日在九天裡逛蕩，一天，他無意中撥開腳下雲朵，看到了居住在人間高山上的阿美人，衣衫襤褸，在河床乾涸、禾苗枯萎的大旱裡，抬著祭品到山上求雨。那歌聲淒怯哀怨。

啊！天空無雲彩，雨水不下來，大家一起來，祭禮眾人抬，山上把神拜，能迎喜雨來。

Idek還看到，在山洪暴發的時候，田園被沖毀了，部落裡的男人就高舉火把，烤著濕淋淋的屋簷，希望火把能吸乾嘩嘩滴下的雨水。

Tadaadayayen ko faloco' ni Idek pakanengneng to 'orip no Pangcah, wata karoray nangra saan, saka palasakapahen ningra cingra tayni i hekal, mipalahedaw to roray mipadang to misaPangcahay a tamdaw.

Sanga' sato ci Idek to tata'akay a 'inger teli hanira i sasera, pallinged hanira kinacecay masapanahal to ko omaomahan, sakinatosa pallinged, fowak sa ko tingalaway a nemnem, o paniyar'oan no misaPangcahay, o mangaayay ho a pamatang a pala, maemin to malafonon, saka toni lalo'odan no mihecaan, makadofa ko lomaloma', maemin matomes ko pa'aririan, maemin to a lipahak a maacang.

O niyaro' sato, hatiniay to ko paini ni Idek kitanan, o maan ko sapaco'ay ita cingranan sato a masasowal ko kalas no niyaro', mangaay aca ilisin saca kita sato, misafaloco' to, mipacok ko mipacokay、misaepah ko misaepahay、misatoron ko misatoronay, maraor sato koya romi'ad, o mato'asay owawa o fafahiyan ato fa'inayan maemin to ci losid to malikatay a riko; mangalef ko limecedan, misafangcal to tatirengan, maemin ci cora' ko fongoh, o kamay ci silisiling, tato'od a masa'opo i kalawlaan.

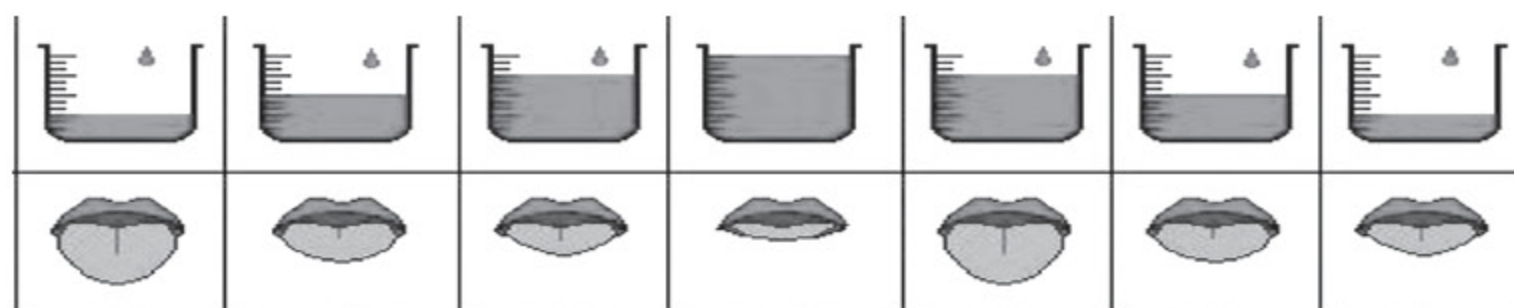
Langto sato ci Idek to lolong, patieciw to a mikerid a romadiw, radiw sa : "Likaten to ko namal, tata'aken to ko lamal no coerong, pacakateng, taengad ko likat no folad, tomesen ko epah i takid miaray to kadofah no kinayra, maemin kita a masakero a

Idek看到阿美族人生活這麼苦，非常同情他們，於是自己就變成一個英俊的少年來到人間，幫助阿美族人解除苦難。

Idek做了一隻大陀螺放在地上，抽一下，田地平整了，抽二下，清清的水冒出來了，他把阿美族人住的地方，凡能開墾的荒山都變成了良田。這年秋天，阿美族人獲得了大豐收，家家糧滿倉，人人笑顏開。

為了報答Idek對阿美族人的恩情，部落裡的老人們商量慶祝豐收節，大家精心籌劃，各家各戶殺豬宰羊，釀酒蒸糕，節日那天，男女老少都穿上色彩鮮艷的衣裳，姑娘們更是打扮得花枝招展，個個頭插鮮花，手腕上帶著銀鈴，匯集到村頭的平地上。

Idek點燃了篝火，帶頭唱了起來：「燃起來吧，通紅的火堆；升起來吧，金色的月亮；豐收節的酒杯斟滿酒；大家都來跳舞又歌唱。唱吧跳吧，美

romadiw, kamo o limeceda a kaying, radiwen keroen, tata'aken ko soni no silisiling namo, kamo pakarongay o kapah, pa'ongen ko 'opih namo, acangen ita \ lipahaken ita, o ciferang ita ko sakatomes no 'ariri, pahemeken ita ko kadofah, kero'en ita tahira i kanikaran."

Fangcal ko folad toya dadaya, ya matiya mitaliyok a masakero, paka'araw ci Idek to makapahay limecedan ho a kaying, sa cicora' sa ko fongoh nira, sa cilosid sa masafolifolisay, sa pasikiwsikiw saan, hemek sa ko faloco' nira. Ci Idek sato, matiniay ko selangawan no Pangcah sato, kalic sato miala to 'icep, paro hanira i takoyodan noya limecedan a kayoing, manengneng sato noya kayoing, mangodoen cikay saan tayra i pawliwlian, radiw saan to fangcalay a radiw :

O kadofah no panay, mana'ang to i 'ariri, malaheci to ko kasasiolah i, foladaw foladaw, nanay malakayakay kiso saw.

Pakatengil ci Idek toya radiw noya kayoing, mangemger to ko faloco' nira, ra'or kayat han to nira ko kamay noya kaying a masakero, o niyaro sato maemin to a paleded cangranan a tatos, nanay tahira i to'as ko kasasiolah nangra sato.

Nikawrira, o i kakarayanay aca a kaws ci Idek, caay kangaay nira a matenes itini i hekal, ora fafahi sa nira o itinitiniay aca i hekal a tamdaw, a maan hanira mihakelong tayra i

麗的姑娘呦，腰間的銀鈴響叮噹；跳吧唱吧，英俊的少年郎，頭上的羽毛隨風揚啊隨風揚。放聲笑吧，男女老少呦，汗珠換來了五穀滿倉，盡情地歡唱吧；全部落的人呦，祝賀豐收，歌舞到天亮，到天亮。」

大家歡樂地環繞著篝火翩翩起舞，邊唱邊跳，這時，Idek看見月光下有一位美麗的姑娘，頭帶鮮花，身穿五彩達戈紋衣裳，正含情脈脈看著自己，心裡一陣歡喜。他按阿美族人的風俗，從樹上摘下一個熟透的檳榔，往姑娘的背篋裡投進去。姑娘見了，就跑到芭蕉樹下，唱起優美動人的歌：

豐收的稻穀已經儲進穀倉裡，愛情的果實也該有了好收成，金色的月亮啊，請你做媒人。

姑娘的情意深深打動了 Idek 的心，他走近姑娘兩人手牽手地跳起舞來。全部落的人都為 Idek 和美麗姑娘祝福，祝他們恩愛到老。

可是，Idek 畢竟是天上的神仙，日子久了不能老待在人間，妻子是地上的人，又不能和 Idek 一道上天啊！

kakarayan hiwawa,

Raor sato koya romi'ad, sowal han to ni Idek ko fafahi nira, 「I 'ayaw to kako a tayra i kakarayan, malakayakay iso, doedo han iso ko kayakay a macakat, macakat kiso, caay to kalacinowas kita, kirami ano macakat kiso toya kayakay, aka kakesem, makesem ho kiso mapetek to koya kawal」, hai sato koya fafahi ni Idek.

Mato mikalicay to kadit a miliyas to fafahi ato polonga salikaka ci Idek, mato pawpaw sanay i kakarayanan, kafahalan sa malatomili'ay a kawal, teray sa tahini i laeno, o salikaka sato no fafahi ni Idek itiniay i niyaro', misisiw to masafolifolisay a riko', mi'ilang to to fangsisay a toron, tafo han to nangra i pahpah no pawli, sa tangoor sa ko faloco' nangra a patono i cingraan, tayra i kakarayan.

Tatangic sa cingra a miliyas to salikaka nira a mikalic toya kawal, hacecacecay hanira a mikalic, wata kona takaraw saan, nawhani, wata ko'ilol nira to fa'inay nira, hadidi hanira a misa'icel a mikalic, yo pikalic nira mato ma'araway nira ci Idek misakawikawih, pasilaeno hanira mitapal, mikawih ko salikaka nira, away ko kasicowaan no faloco' nira.

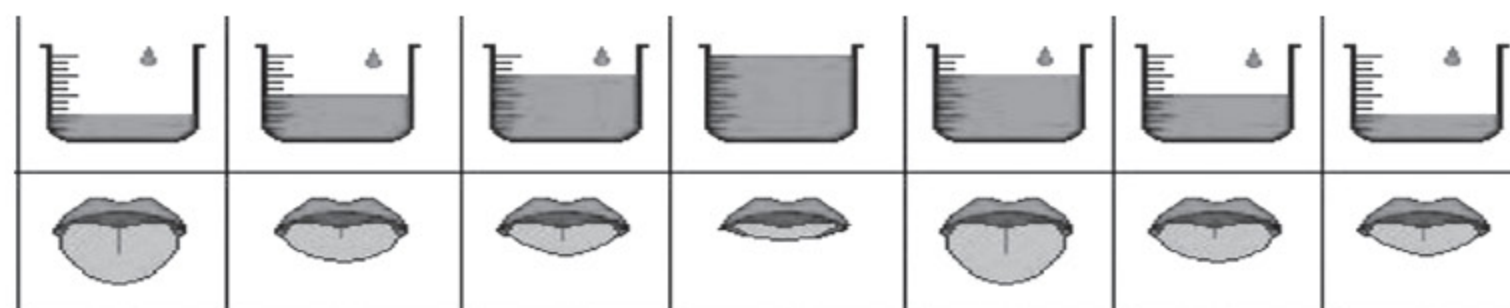
Tango'or aca cingra to i niyaro'ay, tango'or cingra to fa'inay nira.saka rawraw sa ko faloco' nira, ya kamatira nira, 「a:y」 saan a pasasela', cima ko mafanaay tonika 「pia:y

一天，Idek對妻子說：「我先到天上去，變成一架天梯，妳順梯子爬上來，我們就能天長地久，永不分離，只是妳在天梯上千萬不能嘆氣，一嘆氣天梯就斷了。」妻子答應了。

Idek告別了妻子和父老鄉親，乘一朵白雲，悠悠飛上天空，他變成一架玉白色的軟梯，長長地垂了下來，部落裡的姐妹們為Idek的妻子繡好了五彩衣，為他磨好了香toron，用芭蕉包好，依依不捨地送她上天。

姑娘含淚告別了親人，爬上天梯，爬呵爬，蹬呵蹬，天好高呵！因為想念丈夫，姑娘咬緊牙關，用勁地向天空爬去，爬著爬著，她彷彿看見了Idek在天上向她頻頻打招呼，再往下看，姐妹們也在向她呼喚。

她既捨不得家鄉，也捨不得丈夫，因此，心理亂極了，不覺得輕輕嘆了一口氣，誰知這一嘆氣，霎時間，喀啦啦

」 nira, kafahalan, ngela' sa tata'ak ko soni, oya a kawal petek sato, oya kaying sato lowi' sato a miceli: 「Idek Idekaw」 saan, pakatengil ci Idek cadaaw ho nasa a mikayat to fafahi nira, nikawrira caay to pakatakop, oya sato a kaying na itira i fatad no kakarayan tefad sato talaeno.

Wata ko tangic ko rarom ni Idek, kako ko mipatayay tona makapahay lemecedan a kaying saan, sa talaeta' sa ko losa' a tomangic malafanaw, tadem han to nira ko fafahi nira.

Na i hakowa to, terep sato ko tangic ni Idek, nanoya kafahalan sa misamiyamiyat ko masafolifolisay i tatirengan nira, mato micaedongan i tatirengan no fafahi nira a malikat, nanoya itira sato i kakarayan ci Idek a mipa'orad to i hekalay, nanay ira ko cecay a romi'ad talipaelal ko fafahi ako midoedo tonini tilo ni Idek tayni i takowanan.

Nanoya, o finawlan no niyaro', o patodong to 'ilol ato paini ni Idek, makera ko naikoran no 'orad, masadak to ko masafolifolisay a cengel, o Pangcah sato i, o tilo ni Idek han nangra a pangangan, tangasa sa anini.

< 說明 >

本文漢語摘自『台灣傳奇原住民傳說(上)』〈十四、彩虹的傳說〉(1996, 華嚴出版社)。作者將漢語版本改譯為海岸阿美語。

一聲巨響，天梯斷了，姑娘大叫一聲：

「Idek Idek！」Idek忙彎下腰救妻子，可是已經來不及了，姑娘從半空中跌落到地上。

Idek 心痛欲裂，肝腸寸斷，他覺得是自己害了這美麗的姑娘，哭彎了腰，淚水嘩啦啦地往下滴，匯成了一個深潭，安葬了愛妻。

也不知道過了多久，Idek停止了哭泣，發現自己玉白色的身體上閃爍著色彩繽紛的彩虹，像美麗的愛妻身上穿的那五彩達戈紋衣裳，從此，Idek默默地立在半空，為人間播雲降雨，他還希望有一天心愛的妻子會醒過來，順著美麗的彩虹朝自己走來。

後來，部落的鄉親們為了感念Idek對阿美族的恩情，每逢雨過天晴，出現五彩繽紛的彩虹，阿美族人稱它為tilo ni Idek，相傳至今。